

Lunds universitet
Språk- och litteraturcentrum
Filmvetenskap
Handledare: Olof Hedling
2013-01-18

Karolina Nordlund
FIVK01

Framställningen av sexmissbruk i Steve McQueens *Shame*

Innehållsförteckning

Abstract	3
Frågeställning, syfte och metod.....	4
1. Sexmissbruk – introduktion	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Olika perspektiv på sexmissbruk	6
1.3 Behandling.....	10
1.4 Beslutet kring hypersexuell störning i DSM-5.....	12
2. Framställningen av sexmissbruk i <i>Shame</i>	14
2.1 Sex i film och psykoanalytiskt perspektiv	14
2.2 Steve McQueen om sexmissbruk.....	21
2.3 Diskussion om sexmissbruk i media	24
2.4 Framställningen av sexmissbruk i andra amerikanska filmer	26
Slutsats	30
Käll- och litteraturförteckning	32

Abstract

Sex addiction is a term that was introduced during the 1980s. Since then it has caused a long-standing debate about whether or not it should be an official diagnosis and the psychology and sexology groups are split. It is regarded similar to alcohol and drug addiction while there is also another group of researchers and therapists who argue for a disorder distinguished from the concept of addiction. The critique upon sex addiction is foremost the lack of empirical evidence and that it is based upon a negative culture-bound view of sex.

The portrayal of sex addiction in Steve McQueen's *Shame* is based upon the current criteria of the research regarding the problem. While sex in film is mainly divided between either romantic, passionate, erotic, perverse, or violent, the sex scenes in *Shame* are mechanical where sex functions as a way to overcome stress and trauma. As other American films treat sex addiction in a lightly, satirical and unproblematic way, *Shame* has brought up the severity of a compulsive sexual behavior that adds to the debate and exposure to the society.

Frågeställning, syfte och metod

Shame (2011) är en film av Steve McQueen som på ett annorlunda sätt skildrar sexmissbruk och dess konsekvenser. Vi får följa Brandon och hans isolerade tillvaro där sex fungerar som ett sätt för honom att hantera stress och nedstämdhet.

Då sexmissbruk i amerikanska filmer mest har framställts i komedier eller i dramer (fast med komiska undertoner) så är *Shame* intressant att analysera eftersom filmen behandlar ämnet på ett allvarsamt sätt. Sexmissbruk är inte en officiell diagnos och är en kontroversiell fråga och därmed intressant för analys. Den huvudsakliga frågeställningen är hur sexmissbruk framställs i *Shame*. För att vidare undersöka detta har jag valt att ta reda på vad innebörden av diagnosen är enligt psykologer och sexterapeuter och hur filmen förhåller sig till diskussionen om sexmissbruk i både psykologikretsar och media. Fastän *Shame* är en brittisk produktion av en brittisk regissör har jag valt att undersöka hur ämnet behandlas i andra amerikanska filmer i jämförelse, eftersom filmen utspelar sig i en amerikansk kontext.

Syftet är att lyfta fram olika perspektiv som psykologer och sexterapeuter har på begreppet sexmissbruk och hur kriterierna kan tillämpas på Brandon, som tillsammans med filmstil placerar *Shame* i en seriös diskurs om sexmissbruk.

I min metod har jag grundat det psykologiska perspektivet på amerikanska psykologer och sexterapeuter eftersom det är den amerikanska forskningen om sexmissbruk som är framträdande. De perspektiv jag har använt mig av kommer från rådgivaren Patrick Carnes, som är pionjär för konceptet kring sexmissbruk, familje- och sexterapeuten Alexandra Katehakis, psykologen Samantha Smithstein, psykologen David J. Ley, och sex- och psykoterapeuten Marty Klein.

I min analys av filmen har jag lagt fokus på specifika scener som har betydelse för olika stadier av Brandons sexmissbruk i kombination med en karaktärsanalys där jag har tillämpat olika kriterier som presenteras av psykologerna och sexterapeuterna. I mitt filmvetenskapliga perspektiv har jag använt mig av filmvetarna Jody W. Penningtons bok *The History of Sex in American Film* (2007) och Tanya Krzywinskas bok *Sex and the Cinema* (2006). Dessa böcker innehåller inte termen "sex addiction" eller någon liknande term. Därför har böckerna använts för att undersöka hur sex framställs och tolkas generellt sett i amerikansk film.

I min uppsats har jag valt att introducera en övergripande bild av vad sexmissbruk innebär som en inledning till analysen av *Shame*. I första kapitlet beskriver

jag hur begreppet introducerades, vilka olika perspektiv som finns på problemet, vilka behandlingsmetoder som används, och hur framtiden ser ut för sexmissbruk som en diagnos. Andra kapitlet innehåller en analys av Brandons sexuella beteende och specifika scener som har betydelse för hans missbruk. Därefter undersöker jag hur Steve McQueen ser på sexmissbruk och vad han ville framföra med filmen. Sedan övergår jag till hur *Shame* förhåller sig till diskussionen kring sexmissbruk i media, och slutligen hur andra amerikanska filmer behandlar sexmissbruk i jämförelse med *Shame*.

1. Sexmissbruk – introduktion

1.1 Bakgrund

Sexmissbruk är ett begrepp på ett tillstånd där man lider av tvångsmässiga sexuella beteenden. Det som är intressant med ursprunget till begreppet är att det har starka anknytningar till kulturen kring alkohol- och drogmissbruk. Detta trots att problemet är anknutet till ett grundläggande fysiologiskt behov och inte till kemiska substanser.

Journalisten John Cloud skriver i sin artikel ”Sex Addiction: A Disease or a Convenient Excuse?” att “[i]n 1983 [. . .] a Minnesota-based addiction-treatment organization called the Hazelden Foundation published a foundational book called *Out of the Shadows: Understanding Sexual Addiction*. The book, which is still in publication, helped create the field of sex-addiction treatment.”¹ Författaren till den inflytelserika boken heter Patrick Carnes och han är framträdande för introduceringen av begreppet och konceptet kring sexmissbruk. Han har skrivit flera böcker om sexmissbruk och har utformat ett behandlingsprogram för sexmissbruk och problem som är relaterade till sex.² Han har också grundat CSAT (*Certified Sex Addiction Therapist*)-programmet, som har gett upphov till en omfattande behandling av sexmissbruk. För att få en CSAT-certifiering måste man ha minst en master i psykologi eller en relaterad gren till psykologi, en licens eller certifiering, samt ett minimum av fem års erfarenhet inom yrket.³

Carnes beskriver det som utmärker sexmissbruk i en intervju för *The Solution*

¹ John Cloud, “Sex Addiction: A Disease or a Convenient Excuse?”, artikel hämtad från <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,2050027-1,00.html> (2013-01-07)

² “Patrick Carnes, Ph.D., C.A.S, CSAT”, text hämtad från http://www.gentlepath.com/manufacturers.php?manufacturerid=95&sort=orderby&sort_direction=0&page=1 (2013-01-07)

³ “About CSAT Certification & Training”, text hämtad från <http://www.iitap.com/certification/csat-certification-and-training> (2013-01-07)

News, där han hävdar att "[s]ex becomes the organizing principle of addicts' lives."⁴ Prioriteringen ligger i sexuella aktiviteter och andra viktiga delar av sexmissbrukarens liv, som nära relationer och arbete, kommer i andra hand.⁵ Sexmissbrukarens destruktiva sexuella beteenden kan inte kopplas till ett specifikt beteendemönster, där Carnes menar att:

These behaviors, when they have taken control of addicts' lives and become unmanageable, include: compulsive masturbation, compulsive heterosexual and homosexual relationships, pornography, prostitution, exhibitionism, voyeurism, indecent phone calls, child molesting, incest, rape and violence. Even the healthiest forms of human sexual expression can turn into self defeating behaviors.⁶

Sexmissbruk innebär därmed inte hur stor mängd sexuella aktiviteter man ägnar sig åt, utan att sexmissbrukaren förlorar kontrollen över sina sexuella beteenden, som blir tvångsmässiga och destruktiva. Sexmissbrukarens tvångsmässiga sexuella beteende kan i värsta fall leda till förödande konsekvenser, som kan innefatta brott eller förlust av familj och arbete.

Carnes beskriver olika former av behandlingssätt, som varierar mellan behandlingshem med öppen- eller slutenvård, självhjälpsgrupper, familjerådgivning, och studiecirkel.⁷ Trots att en del av dessa behandlingsmetoder används för alkoholmissbruk, skiljer Carnes på målet med behandlingen där "[u]nlike recovering alcoholics who must abstain from drinking for life, sexual addicts are led back into a normal, healthy sex life much in the way those suffering from eating disorders must relearn healthy eating patterns."⁸

1.2 Olika perspektiv på sexmissbruk

Begreppet sexmissbruk och dess koncept är ett kontroversiellt ämne bland psykologer, psykoterapeuter och sexterapeuter, där perspektiven varierar bland de som arbetar med

⁴ Dave Fine, "Dr. Patrick Carnes On Sexual Addiction", artikel hämtad från <http://www.thesolutionnews.com/?p=739> (2013-01-07)

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

⁷ Ibid.

⁸ Ibid.

behandling av sexmissbruk och de som är kritiska till att det är en godtagbar diagnos.

Familje- och sexterapeuten Alexandra Katehakis har en CSAT-certifiering, och är grundare och chef för *Center for Healthy Sex*,⁹ som erbjuder behandling för sexmissbruk och kärleksmissbruk.¹⁰ I sin artikel ”Sex Addiction – Is it Real?”, beskriver Katehakis hur man kan identifiera en sexmissbrukare, där hon anser att ”[a] good place to start is to look for signs and symptoms that are similar to those we look for in alcohol or chemical addiction.”¹¹ Hon lägger fram tecken som är starkt förknippade med alkohol- och drogmisbruk, som exempelvis misslyckade försök att minska ner eller kontrollera beteendet, ökad toleransnivå, och abstinenssymptom. Med ökad toleransnivå menar hon att sexmissbrukaren upplever att mängden tid eller intensitet i det sexuella beteendet måste öka för att uppnå den eftersökta effekten. Om ett sexuellt beteende stoppas, upplever sexmissbrukaren abstinenssymptom i form av ångest eller nedstämdhet.¹²

Katehakis redogör också för skillnaden mellan sexmissbruk och kärleksmissbruk i sin artikel ”Sex and Love Addiction: What’s the Difference?”, där hon menar att de båda är ”Intimacy Disorders”, som innebär att tiden som läggs på sexuella aktiviteter eller romantiska upplevelser står i vägen för känslomässig kontakt med andra människor.¹³ Några av de utmärkande dragen för sexmissbruk hon tar upp är ”[p]reoccupation with sexual behavior or preparatory activities”, och ”[i]nordinate amounts of time spent in obtaining sex, being sexual, or recovering from sexual experiences”.¹⁴ Det är därför inte bara de sexuella aktiviteterna som kan vara tidskrävande utan även alla aktiviteter som kretsar kring planering, förberedelse och återhämtning efter sex. Kärleksmissbrukaren känner sig ”[u]nable to stop seeing a specific person even though you know that person is destructive to you”, och “[f]eeling desperation or uneasiness when away from your lover or sexual partner”.¹⁵ Katehakis skiljer även på sättet att interagera, där hon beskriver sexmissbrukaren som distanserad,

⁹ “Alexandra Katehakis, M.F.T.”, text hämtad från <http://www.psychologytoday.com/experts/alexandra-katehakis-mft-cst-csat> (2013-01-07)

¹⁰ “Center For Healthy Sex”, text hämtad från <http://centerforhealthysex.com> (2013-01-07)

¹¹ Alexandra Katehakis, “Sex Addiction---Is it Real?”, artikel hämtad från <http://www.psychologytoday.com/blog/sex-lies-trauma/201204/sex-addiction-is-it-real> (2013-01-07)

¹² Ibid.

¹³ Alexandra Katehakis, “Sex and Love Addiction: What’s the Difference?”, artikel hämtad från <http://www.psychologytoday.com/blog/sex-lies-trauma/201106/sex-and-love-addiction-whats-the-difference> (2013-01-07)

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid.

avståndstagande och isolerad, medan kärleksmissbrukaren är känslomässigt labil och kontaktsökande.¹⁶

Psykologen Samantha Smithstein tar upp problematiken med att kvinnliga sexmissbrukare ofta negligeras i forskningen kring sexmissbruk i sin artikel ”Unseen and unnoticed: women and sex addiction”, där hon kritiserar en del av de myter som hon anser är den främsta orsaken till detta.¹⁷ Genom att inte koppla kvinnor till sexmissbruk bidrar man, enligt Smithstein, till att kvinnor hamnar utanför och känner sig ensamma i sitt missbruk, samt att de hindras från att söka behandling.¹⁸ Sexmissbruk hos kvinnor undermineras ytterligare av att kalla dessa kvinnor för kärleksmissbrukare istället för sexmissbrukare och Smithstein menar att ”[w]hile it may be true that sex addiction is complex and relates to relationship or love deficits or needs, this is true of all sex addicts and does not take away from the fact that the primary vehicle is sexual.”¹⁹ Problemet hon ser i begreppet kärleksmissbruk är att det blir en kategorisering av kvinnans sexualitet, som är orsakad av en stereotyp kvinnosyn där man hellre kopplar kvinnan till känslor och romantik, än till sex.

Sexmissbruk är ett sätt att hantera svåra upplevelser och stress, där den främsta funktionen, enligt Smithstein, är ”[. . .] power - to overcome or master trauma such as sexual or emotional abuse - or loneliness - to attempt to combat the effects of emotional neglect.”²⁰ Smithstein menar också att konsekvenserna av sexmissbruket och bemötandet när man söker hjälp skiljer sig mellan kvinnor och män. Konsekvenserna kan, liksom för manliga sexmissbrukare, vara skamkänslor, depression, minskad produktivitet på arbetet, ekonomiska problem, andra former av missbruk, eller förstörda relationer. Därtill kan kvinnor även bli oönskat gravida och eventuellt göra abort, bli särskilt dömda och stigmatiserade av samhället, eller uppleva skam från sin manliga partner.²¹ Sexmissbrukare kan gå i terapi för andra problem, men att prata om sexmissbruket är en prekär situation för kvinnor på grund av ”[. . .] shame and isolation but also due to the assumptions many therapists make because their client is a woman.”²²

¹⁶ Katchakis, “Sex and Love Addiction: What's the Difference?”

¹⁷ Samantha Smithstein, “Unseen and unnoticed: women and sex addiction”, artikel hämtad från <http://www.psychologytoday.com/blog/what-the-wild-things-are/201011/unseen-and-unnoticed-women-and-sex-addiction> (2013-01-07)

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

²² Ibid.

Psykologen David J. Ley är en av de främsta motståndarna till konceptet kring sexmissbruk och har bland annat framställt sin kritik i den kontroversiella boken *The Myth of Sex Addiction*, som gavs ut i mars 2012.²³ Ley skriver i sin artikel "The Danger of Hypersexual Disorder", att "[a]s a specific addictive disorder, sex addiction was roundly rejected by the APA's Addictive disorders subcommittee. Specifically, it was rejected due to a lack of empirical evidence. Even though lots of people believe strongly in sex addiction, the strength of their beliefs do not equal scientific evidence."²⁴ APA står för *The American Psychological Association* och är den största föreningen i världen som representerar forskning inom psykologi.²⁵ Medan sexmissbruk fortfarande inte är en officiellt godkänd diagnos har en grupp med forskare, terapeuter och psykologer lagt fram ett förslag på "hypersexuell störning" som en diagnos som, enligt Ley, istället "[. . .] does not include the addiction language, and merely describes in very non-moral terms, a syndrome of high levels of sexual behaviors that may pose a problem for people."²⁶ Leys kritik mot konceptet kring hypersexuell störning är, förutom den bristande bevisningen, att den manliga sexualiteten lyfts fram då forskning har visat att majoriteten av sexmissbrukare är män, samt att "[t]he proposed criteria for hypersexual disorder include an overwhelming focus on male sexual behaviors: masturbation, infidelity, use of prostitutes, use of pornography, going to strip clubs and phone sex. While some women engage in these behaviors, they are predominantly behaviors associated with masculine erotic behaviors".²⁷ Samtidigt tar han också upp kvinnans koppling till sexmissbruk och betonar att "[w]omen are largely ignored in sex addiction, and even the proposal for the DSM 5 admits that little is known about women and sex addiction."²⁸ DSM-5, *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, är APA:s femte volym av deras diagnosmanual, som kommer ut i maj 2013.²⁹ Det är i DSM-5 som hypersexuell störning måste införas för att godkännas som en legitim diagnos.³⁰ Samtidigt som Ley lyfter fram att kvinnan ignoreras i forskningen, är det i kombination

²³ "David J. Ley, Ph.D.", text hämtad från <http://www.psychologytoday.com/experts/david-j-ley-phd> (2013-01-08)

²⁴ David J. Ley, "The Danger of Hypersexual Disorder", artikel hämtad från <http://www.psychologytoday.com/blog/women-who-stray/201205/the-danger-hypersexual-disorder> (2013-01-08)

²⁵ "About APA", text hämtad från <http://www.apa.org/about/index.aspx> (2013-01-08)

²⁶ Ley, "The Danger of Hypersexual Disorder"

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid.

²⁹ "DSM-5: The Future of Psychiatric Diagnosis", text hämtad från <http://www.dsm5.org/Pages/Default.aspx> (2013-01-08)

³⁰ "About DSM-5", text hämtad från <http://www.dsm5.org/about/Pages/Default.aspx> (2013-01-08)

med den övriga kritiken ett sätt att styrka sin kritik mot hypersexuell störning och sitt försvar av den – enligt honom – manliga sexualiteten. Ley menar avslutningsvis att det krävs mer forskning kring konceptet hypersexuell störning eftersom han anser att det är kulturellt betingat där synen på sexualitet, och framför allt sexuella beteenden hos män, är negativ och grundad i rädsla.³¹

Sex- och psykoterapeuten Marty Klein är kritisk till varifrån begreppet sexmissbruk uppstod och skriver i sin artikel ”You’re Addicted To What? Challenging the Myth of Sex Addiction”, att “[p]erhaps the most interesting thing about the sex addiction movement – and certainly the most telling – is that it did not arise from the field of sex therapy or any other sexuality-related field. Rather, it was started in 1983 by Patrick Carnes, whose background is in counselor education and organizational development. He claims no training in human sexuality.”³² Klein avfärdar begreppet sexmissbruk, och kallar det istället ”immature decision-making,” där “[. . .] people who are in pain about their sexual decision-making are generally struggling with one or more of the following: compulsivity, impulsivity, obsessive-compulsive disorder, bipolar disorder, borderline personality disorder, or post-traumatic stress disorder.”³³

Där Carnes hävdar att det finns tvångsmässig onani och tvångsmässiga sexuella relationer separerar Klein tvångsmässiga störningar från sex, då han hävdar att det är psykiska störningar som är orsaken till destruktiva sexuella beteenden. Han är kritisk till Carnes och hans metoder dels på grund av att han saknar en utbildning inom sexologi, och för att “[. . .] addiction counselors have attempted to define a sexual ‘disorder’ based on the chemical dependency model.”³⁴ Han menar att det snarare är en fråga om ”[. . .] discomfort with one's own sexuality, or of being at odds with cultural definitions of normal sex, and struggling with that contrast.”³⁵

1.3 Behandling

Under 2000-talet har sportstjärnor, politiker, och andra kända människor, enligt Cloud, bidragit till att begreppet sexmissbruk har fått ökad uppmärksamhet i media. Detta har gett upphov till att behandlingshem som arbetar med alkohol- och drogmissbruk har

³¹ Ley, ”The Danger of Hypersexual Disorder”

³² Marty Klein, ”You’re Addicted to What? Challenging the Myth of Sex Addiction”, artikel hämtad från <http://thehumanist.org/july-august-2012/you're-addicted-to-what/> (2013-01-08) s. 32

³³ Ibid.

³⁴ Ibid., s. 33

³⁵ Ibid.

mött en stor efterfrågan på behandling för sexmissbruk.³⁶ Den ökade efterfrågan har också påverkat hur en del behandlingshem är utformade. I Kalifornien finns behandlingshem som närmast liknar lyxhotell, där en del av klientelet består av kända personer från Hollywood.³⁷ Ley tar upp fenomenet i sin artikel ”The Profit in Sex Addiction”, där han menar att det har skapats en relation mellan utövare av behandling för sexmissbruk och media, där ett vinstintresse är en drivande faktor. Media får tillgång till psykologiska och biologiska förklaringar till sexuella beteenden, medan behandlingshemmen tjänar pengar på de som identifierar sig som sexmissbrukare efter informationsspridningen om sexmissbruk.³⁸ Ley anser att “[t]he proselytizing of sex addictionologists is a form of disease mongering, where they are using the media, hype, and fear to create a disorder where none truly exists.”³⁹

Vid sidan av behandlingshem finns många växande självhjälsgrupper (vissa har funnits sedan slutet av 1970-talet) som arbetar efter en 12-stegsmodell som är baserad på den som används av Anonyma Alkoholister. Fyra av de största 12-stegsgrupperna i USA är *Sex Addicts Anonymous*, *Sexaholics Anonymous*, *Sex and Love Addicts Anonymous* och *Sexual Compulsives Anonymous*, och tillsammans har de mellan 5-10 miljoner medlemmar.⁴⁰

Katehakis förespråkar 12-stegsgrupper som en viktig del av behandlingen för sexmissbruk. Hon framlägger också hur de skiljer sig mellan varandra och riktar sig till olika personlighetstyper och kulturer, där exempelvis *Sexaholics Anonymous* strävar efter monogami utan att inkludera onani, medan *Sexual Compulsives Anonymous* vänder sig till alla sexuella orienteringar och eftersöker ett förhållningssätt till sex som inte är fysiskt eller psykiskt skadligt för individen.⁴¹ På *Center for Healthy Sex* är möten i 12-stegsgrupper en del av behandlingen vid sidan av bland annat individuell sexterapi och grupperapi.⁴²

Klein är kritisk mot kopplingen till 12-stegsprogram, där liknelsen vid alkohol-

³⁶ John Cloud, “Sex Addiction: A Disease or a Convenient Excuse?” s. 1

³⁷ Ibid., s. 3

³⁸ David J. Ley, “The Profit in Sex Addiction”, artikel hämtad från <http://www.psychologytoday.com/blog/women-who-stray/201111/the-profit-in-sex-addiction> (2013-01-08)

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Cloud, “Sex Addiction: A Disease or a Convenient Excuse?” s. 3

⁴¹ Alexandra Katehakis, “Sex and Love Addicts: How to Find the Right 12-Step Group for You”, artikel hämtad från <http://www.psychologytoday.com/blog/sex-lies-trauma/201108/sex-and-love-addicts-how-find-the-right-12-step-group-you> (2013-01-08)

⁴² “Center for Healthy Sex FAQ: 5. What is the treatment for my problem?”, text hämtad från <http://centerforhealthyssex.com/faq/center-for-healthy-sex-faq#what-is-the-treatment-for-my-problem> (2013-01-08)

och drogmissbruk blir problematisk eftersom substansmissbruk kräver total abstinens för att botas. För sexmissbrukare handlar det istället om att kontrollera sitt beteende och då menar Klein att 12-stegsgrupper som *Sex Addicts Anonymous* och *Sexaholics Anonymous* ändå anpassar sig till "[. . .] the Alcoholics Anonymous model of asking participants to acknowledge their powerlessness over their addiction, and to ask God to remove their shortcomings."⁴³ Han ser också ett problem med att människor kan göra en självdiagnos som sexmissbrukare genom att svara på frågeformulär på internet, som *Sexual Addiction Screening Test* (SAST).⁴⁴ Han menar att dessa kriterier är "[. . .] ambiguous, rooted in assumptions about what's 'normal,' and substituting subjective judgments for rigorous assessment."⁴⁵

Det skiljer sig även mellan dem som arbetar med behandling av sexmissbruk, där 12-stegsgrupper inte är en lika självklar del i behandlingen och där särskiljningen mellan sexmissbruk och alkohol- och drogmissbruk är tydlig. Smithstein är delaktig grundare och chef för *Pathways Institute for Impulse Control*, som fokuserar på behandling av impulskontrollstörningar och alkohol- och drogmissbruk.⁴⁶ På hennes behandlingscenter används benämningen sex- och kärleksmissbruk, men det beskrivs som ett tvångsmässigt sexuellt beteende (där drag som kopplas till kärleksmissbruk inräknas).⁴⁷ Behandlingen består av psykoterapi, både individuellt och i grupp.⁴⁸ Istället för att inkludera eller uppmuntra möten i 12-stegsgrupper presenteras behandlingscentret som ett alternativ.⁴⁹

1.4 Beslutet kring hypersexuell störning i DSM-5

Det har pågått diskussioner om hypersexuell störning ska tilläggas i DSM-5. Även om konceptet bygger på en sexuell störning och inte ett missbruk, så skulle det vara ett framsteg för sexmissbrukare och de som arbetar med att behandla sexmissbruk, då det grundar sig i problem med sexuella beteenden.

⁴³ Klein, "You're Addicted to What? Challenging the Myth of Sex Addiction" s. 34

⁴⁴ Ibid., s. 33

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ "Samantha Smithstein, Psy.D.", text hämtad från <http://www.psychologytoday.com/experts/samantha-smithstein-psyd> (2013-01-08)

⁴⁷ "Pathways Institute: Sex Addiction & Love Addiction", text hämtad från http://www.pathwaysinstitute.net/?page_id=15 (2013-01-08)

⁴⁸ "Pathways Institute: Treatment", text hämtad från http://www.pathwaysinstitute.net/?page_id=186 (2013-01-08)

⁴⁹ "Pathways Institute: Intensive Outpatient Program", text hämtad från http://www.pathwaysinstitute.net/?page_id=717 (2013-01-08)

I december 2012 skrev Ley i sin artikel "Sex Addiction: Rejected Yet Again by APA", om att DSM-5-kommittén har beslutat att inte införa hypersexuell störning i varken diagnosmanualen, eller i ett appendix för psykiska störningar man anser är värda mer forskning.⁵⁰ Ley betraktar detta beslut som rätt då han menar att "[p]op science, grossly exaggerated claims that your brain is being changed by sex and porn might play well in the popular media, but don't have any place in good science, or careful medicine. Sex addiction is a popular concept, that the media has embraced, and is one that an entire industry has grown up around."⁵¹

Katehakis redogör för konsekvenserna av beslutet kring hypersexuell störning i sin artikel "Sex Addiction Beyond the DSM-V", som innebär att tillståndet hos sexmissbrukare kan förvärras av terapi som inte har formella diagnoskriterier att rätta sig efter, samt att kostnader för behandling inte kommer att täckas av försäkringsbolag.⁵² Hon vidhåller dock att huvudsaken är sexmissbruk och inte hypersexuell störning, men menar också att "[. . .] the diagnosis of Hypersexual Behavior Disorder could have been a step in the right direction of legitimizing this problem."⁵³ Katehakis betonar vikten av att betrakta observationerna från de som arbetar med behandling av sexmissbruk som trovärdiga. Hon framlägger att posttraumatiskt stressyndrom är ett exempel av flera diagnoser som tidigare har betraktats som tvivelaktigt, tills det efter en lång period av forskning och debatt blev legitimt.⁵⁴ Det är enligt Katehakis problematiskt för terapeuten att behandla sexmissbruk när hypersexuell störning inte inkluderas i DSM-5, då hon ifrågasätter: "[s]hould the therapist conceptualize the problem through the filter of an existing diagnosis that doesn't quite fit the bill? Or should the therapist move beyond diagnosis and conceptualize the problem based on carefully observed patterns of behavior?"⁵⁵

⁵⁰ David J. Ley, "Sex Addiction: Rejected Yet Again by APA", artikel hämtad från <http://www.psychologytoday.com/blog/women-who-stray/201212/sex-addiction-rejected-yet-again-apa> (2013-01-08)

⁵¹ Ibid.

⁵² Alexandra Katehakis, "Sex Addiction Beyond the DSM-V", artikel hämtad från <http://www.psychologytoday.com/blog/sex-lies-trauma/201212/sex-addiction-beyond-the-dsm-v> (2013-01-08)

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Ibid.

2. Framställningen av sexmissbruk i *Shame*

2.1 Sex i film och psykoanalytiskt perspektiv

Sex framställs i *Shame* som mekaniskt och tvångsmässigt för att beskriva innebörden som sex har för en sexmissbrukare. Filmen innehåller inget sex som är intimt, passionerat, erotiskt (förutom en scen), perverst eller våldsamt. Om dessa ytterligheter skriver filmvetaren Tanya Krzywinska i sin bok *Sex and the Cinema* att "[...] sex in the cinema has an important role in the formation of dominant attitudes to sexuality, as well as promoting particular sexual identities either by positive or negative example."⁵⁶ *Shame* är annorlunda i den bemärkelsen att den framställer Brandons (Michael Fassbender) sexuella beteenden som negativa och destruktiva, men inte genom att skada andra utan endast sig själv. Sexmissbruk hör inte till det som Krzywinska kallar "dominant attitudes", men filmen har en framträdande roll i diskussionen om sexmissbruk som ett allvarligt problem.

Brandon är en framgångsrik New York-bo i 30-årsåldern som arbetar på ett kontor (med exakt vad framkommer inte) på Manhattan, och när han inte arbetar ägnar han sin tid åt att porrsurfa och köpa sex. Den enda personen Brandon umgås med är sin chef David (James Badge Dale), och deras umgänge är begränsat till utekvällar, där David försöker att plocka upp kvinnor medan Brandon håller en låg profil (troligtvis för att dölja sitt sexmissbruk). Han har inte heller någon bra kontakt med sina arbetskamrater, utan det rör sig mest om obekväma möten i lunchrummet eller kommentarer om att han har kommit sent.

För Brandon är sex "[t]he organizing principle", enligt Carnes, där hans tillvarokretsar kring sex och anpassas efter hans sexuella beteenden.⁵⁷ Det är det första han ägnar sig åt när han kommer hem från arbetet, och när han sitter på tunnelbanetåget på vägen till arbetet söker han efter sexuella möten med främmande kvinnor. Hans prioritering är tydlig då han är villig att följa efter en kvinna han har flirtat med på tåget och riskera att komma sent till arbetet. Även om han fortfarande sköter sitt arbete utan några större problem är han risktagande på grund av sitt sexmissbruk då han porrsurfar på sin arbetsplats. Hans inrotade vardagsmönster störs av att hans syster Sissy (Carey Mulligan) oannonserat dyker upp och övertalar honom att få bo där några dagar. Han är så ensam att han inte ens tänker på att det kan vara hon som befinner sig i hans lägenhet,

⁵⁶ Tanya Krzywinska, *Sex and the Cinema*, London and New York: Wallflower Press 2006 s. 228

⁵⁷ Fine, "Dr. Patrick Carnes On Sexual Addiction"

trots att han tidigare har gett henne nycklar till lägenheten, utan han tar fram ett basebollträ i tron att det kan vara en inbrottstjuv.

Sissy hankar sig fram som nattklubbssångerska, och Brandon tar ofrivilligt med sig David till en cocktailbar där hon ska sjunga. Det är tydligt att han inte har en nära relation till David, eftersom David obehindrat stöter på Sissy som om hon vore vilken kvinna som helst. Det hindrar inte heller Sissy att David är Brandons chef, utan det slutar med att hon tar med honom till Brandons lägenhet. Brandon är besvärad av situationen, men han håller det för sig själv.

Sissy visar tecken som enligt Katehakis beskriver en kärleksmissbrukare, då hon kontakter män, trots att det finns anledning till att hon inte borde göra det, och blir desperat när hon inte får kontakt med dem genom att fortsätta att ringa och skicka meddelanden.⁵⁸ Hon ringer en man som hon verkar ha haft någon form av relation med, och försöker förtvivlat övertala honom att få komma tillbaka, även om han inte tycks vilja ha med henne att göra. Hon försöker även att kontakta David, trots att han undviker henne och uppenbarligen är en destruktiv kontakt för henne, med tanke på hans position över Brandon samt att han är gift och har barn. Sissys avsaknad av sociala gränser och behov av närhet uppenbarar sig även när hon kommer in till Brandons sovrum samma kväll som hon har haft sex med David i Brandons säng. Hon vill sova bredvid Brandon för att det är ”kallt”, vilket han häftigt avvisar. Begreppet kärleksmissbruk är dock svårt att tillämpa på Sissy, eftersom hennes möte med David baserar på sex, och inte en romantisk upplevelse. Sissys sätt att interagera skiljer sig från Brandon då hon är extrovert och känslösam och hon passar därför in i Katehakis beskrivning av en kärleksmissbrukare, men då undermineras också komplexiteten hos en sexmissbrukare. Det är inte troligt att en sexmissbrukare måste stämma in på Brandons sätt att vara introvert och distanserad, utan det är säkerligen varierande beroende på personlighet, livssituation och övriga personliga problem. Sissys behov av närhet kan även sammankopplas till en sexmissbrukare, då Smithstein menar att en anledning till det sexuella beteendet är att det är ett försök att “[...] combat the effects of emotional neglect.”⁵⁹ Sissy är ett bra exempel på att sexmissbruk, enligt Smithstein, är “[...] complex and relates to relationship or love deficits or needs.”⁶⁰

⁵⁸ Katehakis, “Sex and Love Addiction: What's the Difference?”

⁵⁹ Samantha Smithstein, “Unseen and unnoticed: women and sex addiction”

⁶⁰ Ibid.

Medan Sissy söker närhet och intimitet, kan Brandon inte hantera det. När han har sex med prostituerade eller främmande kvinnor är det mekaniskt, och avståndsmarkören består av pengar eller en ömsesidig medvetenhet om att mötet är ett engångstillfälle. Hans problem med intimitet visar sig ytterligare när han börjar träffa sin kvinnliga kollega Marianne (Nicole Beharie) utanför arbetet. Istället för att ha sex med henne samma kväll som de har varit ute på en dejt, skiljs de åt utan att ens röra vid varandra. Han trivs uppenbarligen i hennes sällskap, men hon blir besviken över att han är reserverad mot henne. Det finns stora kontraster hos honom där han har svårt för beröring som kan uttrycka känslor, utan det står istället mellan avståndstagande eller sex. Även när Sissy rör honom eller vill att han ska krama henne, reagerar han med en antydning till irritation eller motvillighet. Såsom Katehakis beskriver som ett typiskt sätt för en sexmissbrukare att interagera med andra människor, så är Brandon distanserad och avståndstagande. Han lägger också mycket tid och energi på att försöka få sex och på att ägna sig åt sexuella aktiviteter, så att det blir destruktivt för honom.⁶¹ Däremot framställs det inte som att Brandon får abstinenssymptom som ångest eller nedstämdhet av att inte ägna sig åt sex, som Katehakis framlägger när hon jämför sexmissbruk med alkoholmissbruk.⁶² Sex fungerar snarare som ett sätt för honom att hantera stress och nedstämdhet. Hans stress är grundad i en rädsla av att bli upptäckt, som när hans dator konfiskeras på hans arbetsplats, eller när Sissy bor hos honom. Hans reaktion är då tvångsmässig onani eller porrsurfing. Men stressen är också kopplad till Sissy som person, då han onanerar när hon talar in på hans telefonsvarare innan hon dyker upp hos honom, och när David bjuder in sig själv till att följa med honom till Sissys spelning. Det insinueras att det ligger någon grundläggande stressfaktor i deras syskonrelation och deras gemensamma bakgrund. Det enda undantaget sker när Sissy och David har sex i hans sovrum och Brandon väljer att dämpa sin ångest genom att lämna lägenheten och ta en joggingtur, istället för att onanera. Det är som att den enda gränsen för när han inte kan ha med sex att göra är när hans syster har sex.

Ett starkt exempel på den stress Brandon upplever när han blir avslöjad i sitt sexuella beteende är när Sissy råkar gå in i badrummet när han onanerar. En situation som för många andra troligtvis hade varit genant leder istället till en stark reaktion från Brandon där han kommer efter henne och hotfullt stöter till henne så att hon hamnar i soffan. Hon befinner sig i underläge med honom ovanpå sig, där situationen blir särskilt

⁶¹ Katehakis, "Sex and Love Addiction: What's the Difference?"

⁶² Katehakis, "Sex Addiction---Is it Real?"

obehaglig för henne när hon inser att han inte skojar med henne, som hon först trodde, utan han får ett vredesutbrott och skriker, ”what do you want from me?!” och “why did you come here?!”

Hans position över Sissy placerar honom i överläge, men han är samtidigt utlämnad då han endast bär en handduk som åker av och lämnar honom naken, och han tappar kontrollen när han blir hårdhänt mot henne. Efteråt stänger han in sig i badrummet med en rädsla och skam i blicken. Sissys reaktion vänder från att vara konfunderad och kontaktsökande till att bli avståndstagande när hon strax efter hans utbrott upptäcker sexchatten på hans dator, som får henne att rusa ut ur lägenheten. Avslöjandet av hans sexuella aktiviteter leder till att han slänger allt i sin lägenhet som har med hans sexmissbruk att göra, allt från porrtidningar till sin dator.

Nästa dag kysser Brandon plötsligt Marianne på deras arbete och tar med henne till ett hotellrum. Filmvetaren Jody W. Pennington beskriver i sin bok *The History of Sex in American Film* att meningen med sex i dramafilmer är ”[...] to indicate the sheer strength of the physical attraction of a couple on the path to an intimate relationship.”⁶³ Till en början följer Brandon denna dramaturgi, i viljan av att bryta på sitt beteendemönster och ersätta distanserat sex med ett försök att ha sex med känslor inblandat. Marianne försöker att införa intimitet genom sättet hon rör och tittar på honom. Han har dock svårt att hantera det och när han inte klarar av att ha sex med henne är det inte främst misslyckandet med att kunna ha sex som gör honom nedstämd, utan snarare att det är en påminnelse om hans sexmissbruk och problem med intimitet. Situationen blir påtagligt obekvämt av hans avståndstagande då han inte tittar på henne och knappt säger ett ord, och hon känner sig tvingad att lämna honom ensam på

⁶³ Jody W. Pennington, *The History of Sex in American Film*, Westport, Connecticut and London: Praeger Publishers 2007 s. 94

hotellrummet. Hans sätt att hantera det är att ha sex med en prostituerad i samma rum, och enligt Katehakis är det ett tecken på sexmissbruk då "[t]here is a persistent desire or unsuccessful efforts to cut down or control the sexual behavior."⁶⁴

Efter avslöjandet kommer konfrontationen mellan Brandon och Sissy. Han sitter i soffan och tittar på TV när Sissy kommer tillbaka till lägenheten. Kontrasten av att det är tecknad film han tittar på istället för porr uttrycker en slags motreaktion på skammen han känner över sitt sexmissbruk, där porren har ersatts av något barnsligt och oskuldsfullt. Brandon anmärker hennes försök att kontakta David och säger, "you can't help yourself. It's disgusting." Han pratar om henne som att hon har tvångstankar och visar ett förakt för hennes beteende, som indirekt också ger uttryck åt hans självförakt. När hon ifrågasätter hans ilska blir det också tydligt hur påverkad han blir av att hon stör hans rutiner och att hans sexuella beteenden har blivit synliga för någon annan då han säger, "you force me into a corner and you trap me."

Han kritiserar henne för att vara beroende av andra och spela offer och han säger, "you're a dependency, you're a parasite", medan hon kritiserar honom för att vara avståndstagande. Hon understryker att han är ensam och när han än en gång kritiserar henne för att ha haft sex med David säger hon, "don't talk to me about sex life, Brandon. Not from you." För honom blir det den värsta kommentaren från henne, och han reagerar genom att bli avståndstagande och lämna lägenheten på jakt efter sex.

Efter konfrontationen med Sissy intensifieras hans sexuella aktiviteter och han tillbringar hela natten ute, där han blir misshandlad för att ha provocerat en man genom att flirta med hans flickvän, besöker en manlig sexklubb, samt har sex med två prostituerade samtidigt. Katehakis jämförelse med alkoholmissbruk blir än en gång

⁶⁴ Katehakis, "Sex Addiction---Is it Real?"

problematisks då hon menar att ett tecken på sexmissbruk är att toleransnivån ökar, som kräver en eskalering av det sexuella beteendet.⁶⁵ Brandons eskalerade sexuella beteende är dock starkt anknytet till hans psykiska tillstånd, där hans obalans påverkas av andra stressfaktorer än av själva sexakten eller mängden sex.

Till skillnad från tidigare sexscener som har filmats på avstånd får vi nu se hans ansiktsuttryck i närbild, som visar smärta och sorg i hans blick.

Närbilden uttrycker hans mentala tillstånd, som har förändrats från distanserad och kontrollerad till nedbruten och okontrollerad. Sex i film är enligt Krzywinska ofta kopplat till det primitiva, där hon skriver att "[...] the uncivilised, unruly unconscious desire, obscenity, regression and degeneration – the value of which is that it endows sex with a compelling vitality as well as providing a resonant source of narrative disruption."⁶⁶ Brandons sätt att utnyttja mannens flickvän för att provocera honom är omotiverat och taktlöst. Han agerar som att han markerar revir när han med lätthet och nedlåtande ton berättar för mannen vad han vill göra med hans flickvän. Brandons okontrollerade behov av sex leder till att han inte bryr sig om hur eller med vem han får ha sex. Han väljer det som finns närmast till hands när han går till sexklubben. Trots att det inte framgår att han är uteslutet heterosexuell så är det narrativt sett ett avvikande sexuellt beteende han visar med den andra mannen på sexklubben, samtidigt som det inte är förvånande på grund av att han är sexmissbrukare. Det Krzywinska tar upp med "compelling vitality" representeras inte av Brandons karaktär eftersom hans sexuella beteende är mekaniskt och tvångsmässigt. Sex i film kan fungera som "narrative disruption" med exempelvis en otrohetsaffär, våldtäkt eller incest. Där *Shame* skiljer sig åt är att denna upplösning istället sker när sex blir intimt och när sex är kopplat till

⁶⁵ Katehakis, "Sex Addiction---Is it Real?"

⁶⁶ Krzywinska, *Sex and the Cinema* s. 24

Sissy. När Brandon ska ha sex med Marianne klarar han inte av det eftersom det är för intimt för honom, och när Sissy har sex med David bryter Brandon sitt beteendemönster genom att jogga istället för att onanera för att hantera sin ångest. Avslutningsvis skiljer sig sexscenen med de prostituerade från de andra sexscenerna då vi får se fragment av sexakten i kombination med varma färger, istället för en helbild med bleka färger. I en annan kontext hade scenen fått en erotisk karaktär, men bryts här av närbilder på hans ansikte där vi ser hur plågad han är.

Vi får aldrig veta hur Brandons bakgrund ser ut men vi förstår att hans förhållningssätt till sex är starkt knutet till uppväxten, då Sissy säger “we’re not bad people. We just come from a bad place.” Vi kan ana att hans sexmissbruk är ett sätt för honom att hantera trauman som, enligt Smithstein, kan röra sig om sexuella övergrepp eller psykisk misshandel.⁶⁷ Problemet för Brandon är att hans sexuella beteenden leder till negativa konsekvenser, som i sin tur ökar stressfaktorn, och skapar därmed ett beteendemönster som han har svårt för att bryta. Smithstein uppger “[c]ontinued behavior in spite of negative consequences”, som ett tecken på sexmissbruk.⁶⁸ Hans arbete påverkas negativt av hans sexuella beteenden, han har svårt för känslomässig kontakt, som i fallet med Marianne, och sexmissbruket hindrar honom från att finnas där för Sissy. Sissy orsakar en stress och ångest i honom, som gör att han ignorerar hennes röstmeddelanden, där hon klart och tydligt ber om hans stöd. Han fortsätter istället med sina sexuella aktiviteter. Det leder till den mest allvarliga konsekvensen då han hittar Sissy i badrummet med uppskurna handleder.

Filmen tar inte upp hans steg till att söka hjälp. Istället slutar det med att han på tunnelbanetåget möter samma kvinna som flörtade med honom i början av filmen, och

⁶⁷ Smithstein, “Unseen and unnoticed: women and sex addiction”

⁶⁸ Ibid.

det lämnas ett öppet slut kring om han väljer att följa med henne eller avstå från henne. Det betonar allvaret i hans sexmissbruk, där det inte är säkert att allvarliga konsekvenser som att Sissy nästan förlorar livet leder till att han söker hjälp.

2.2 Steve McQueen om sexmissbruk

Steve McQueen är en brittisk regissör och konstnär. Han fick sitt genombrott med sin debutfilm *Hunger* (2008), som handlar om IRA-medlemmen Bobby Sands hungerstrejk. Huvudrollen i filmen spelas även där av Michael Fassbender. *Shame* är McQueens andra film och innan manuset tog form var hans kunskap om sexmissbruk begränsad. I en intervju för *Vulture* säger han att “[. . .] when I was told about the idea of sex addiction, I laughed, like most people do. But then you realize it’s similar to a person who’s an alcoholic, when that person cannot survive through the day without drinking one or two bottles of vodka. Similar to sex addicts: They cannot survive a day without having some kind of sexcapade.”⁶⁹

McQueen menade att göra sin research i London tillsammans med medförfattaren Abi Morgan, men var tvungen att ändra sina planer på grund av det var svårt att komma i kontakt med sexmissbrukare som ville dela med sig av sina erfarenheter. ”At the time there was a lot of it in the press. I think people were suspicious of talking to people about it in London. We couldn’t get in, so myself and Abi flew to New York, spoke to people, experts in the field, and then they introduced us to people who had the addiction and people who were recovering from the addiction,” säger McQueen i en intervju för *A.V. Club*.⁷⁰ McQueen valde att spela in filmen i New York, och inspelningsplatsen är en indirekt kommentar om att synen på sexmissbruk är splittrad och skiljer sig mellan olika platser och kulturer, där det verkar finnas en större öppenhet i New York till att prata om sexmissbruk, än i London. Öppenheten beror säkerligen på att begreppet sexmissbruk har fått ett starkt fäste i USA på grund av Carnes introducering av begreppet på 1980-talet, och spridningen i media under 2000-talet där kända personligheter har kopplats till sexmissbruk.

⁶⁹ Jada Yuan, “*Shame* Director Steve McQueen on Sex Addiction in New York City and Fassbender’s Full-Frontal Nudity”, intervju hämtad från <http://www.vulture.com/2011/12/shame-director-steve-mcqueen-on-sex-addiction-in-new-york-city-and-michael-fassbenders-full-frontal-nudity.html> (2013-01-08)

⁷⁰ Scott Tobias, “Steve McQueen And Michael Fassbender”, intervju hämtad från <http://www.avclub.com/articles/steve-mcqueen-and-michael-fassbender,65806/> (2013-01-08)

McQueen är tydlig med att det är sexmissbruk filmen handlar om då han menar att "[. . .] Brandon is a sex addict. He has problems with intimacy [- -] For Brandon, to be intimate means he's lost control. That's classic sex-addict behaviour. Sex for them is having control. There are things that can facilitate that: pornography, prostitutes or women out for a one-night stand."⁷¹ Brandons problem med intimitet sträcker sig även till oss som tittare, där vi inte får veta mycket om honom. Vi får inga konkreta svar på vad han arbetar med, vad han har för bakgrund, eller vad han egentligen tycker och tänker. Vi blir istället betraktare av hans sätt att hantera vardagen och sig själv, där hans känslor blir tydliga genom hans beteende och kroppsspråk, än genom ord. Det enda sättet vi får en aning om hans tankar och bakgrund är genom Sissy. "I wanted to also make it a kind of love story in a way of siblings. One of the characters is exploding and the other character is imploding. Carey being exploding, and her brother imploding. But they come from the same background," säger McQueen.⁷² Brandon är introvert och försöker att dölja sina känslor för både sig själv och andra. Det är i konfrontationen med Sissy som hans frustration och ilska blir mest tydlig då han tappar kontrollen över sitt beteende när han blir hårdhänt, och kritiserar henne för att vara okontrollerad och beroende av andra. Det är tydligt att det inte endast är hennes beteende och att hon stör hans sexuella rutiner som han reagerar starkt på, utan hon är en påminnelse om deras uppväxt och hans egen smärta. När hon bor hos honom ökar hans stress och han blir mer okontrollerad. Hennes upptäckt av hans sexuella beteende tar också fram hans skamkänslor.

Brandon är till största del irriterad på Sissy, men han skiftar också till att visa att han bryr sig om henne när han självmant frågar henne om hon behöver pengar och stöttar henne genom att komma på hennes spelning. Deras personliga problem står dock i vägen för deras relation. Sissys komplexa karaktär stämmer in på Smithsteins mindre förenklade beskrivning av sexmissbruk som tvångsmässiga eller destruktiva sexuella beteenden som kan kompletteras med intensiva romantiska relationer. Hennes ärr på underarmarna visar ett annat sätt hos henne att uttrycka smärta, och hennes röriga tillvaro där hon saknar bostad och inte har fasta vardagsrutiner eller ekonomiska förutsättningar som Brandon, påverkar hennes beteende och sätt att hantera problem.

⁷¹ Nick James, "Sex and the City", *Sight And Sound* 22, 22, 2, p. 34, MLA International Bibliography, EBSCOhost, (2013-01-08)

⁷² Yuan, "Shame Director Steve McQueen on Sex Addiction in New York City and Fassbender's Full-Frontal Nudity"

McQueen är seriös med sitt val att behandla sexmissbruk och han menar att “[f]or me, people who have sex addiction or are being treated for sex addiction, it’s almost like they’re being treated like they have HIV or AIDS in the early ’80s. People just don’t want anything to do with them. [. . .] That’s why we were interested in making this film, to give this thing some sort of acknowledgement.”⁷³ Hans val att göra en allvarlig skildring av ett kontroversiellt ämne som sexmissbruk har skapat en ökad diskussion om problemet med *Shame* i centrum, både i intervjuer med McQueen själv och i annan media. I en intervju för *BBC News* ifrågasätter intervjuaren sexmissbruk genom att citera David J. Ley, som hävdar att det inte finns något bevis för att sexmissbruk är en giltig psykiatrisk störning. På detta svarar McQueen att ”[. . .] it’s one of those things where there’s a stigma attached to it, and the stigma is sex.”⁷⁴

Ley ser även sexmissbruk som ett problem som påverkas av kulturella värderingar och grundar sig i rädsla och en negativ syn på sexualitet.⁷⁵ McQueen visar ett annat perspektiv där rädslan och den negativa synen på sexuella beteenden snarare står i vägen för att se att sexmissbruk är ett allvarligt problem.

Vidare i intervjun citeras musikern Phil Varone från bandet Skid Row som inte anser sig vara en sexmissbrukare trots att han haft sex med över 3000 kvinnor, eftersom det inte har påverkat hans liv på ett negativt sätt. Intervjuaren menar att ”[. . .] you can’t absolve men responsibility for their own actions when they have sex with lots of women.”⁷⁶ Det visar att en av uppfattningarna i kritiken mot sexmissbruk är att missbruket blir en ursäkt för sitt sexuella beteende och dåliga omdöme. Det blir en fråga om bristande moral, istället för ett missbruk eller en psykisk störning.

Sexmissbruk behandlas på ett tvivelaktigt sätt i en intervju när man går från att citera en psykolog som talar om bristande forskning, till att citera en rockmusiker, som stoltserar med hur många kvinnor han har varit med. Det är ett exempel på hur det kan uppfattas som att sexmissbruk i stort sett handlar om mängden sex eller antalet sexpartners man har haft. McQueen svarar att ”[. . .] there’s a difference between being promiscuous and having an addiction [. . .] an addiction is when everything else become

⁷³ Scott Tobias, “Steve McQueen And Michael Fassbender”

⁷⁴ Zeinab Badawi, “Steve McQueen: Sex addiction destroys lives”, webintervju, BBC HARDtalk 2012, hämtad från <http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/hardtalk/9676836.stm> (2013-01-08)

⁷⁵ Ley, “The Danger of Hypersexual Disorder”

⁷⁶ Badawi, “Steve McQueen: Sex addiction destroys lives”

secondary, and therefore the compulsion is ruling ones life [. . .] there is a serious point to the matter, peoples lives are being ruined.”⁷⁷

2.3 Diskussion om sexmissbruk i media

Förutom i intervjuer med Steve McQueen har sexmissbruk diskuterats i annan media i samband med *Shame*. Journalisten Laura Barnett intervjuar fem personer för *The Guardian*, där alla har behandlats för sexmissbruk och hon frågar dem hur de upplevde *Shame*. Alla kan relatera till Brandons sexmissbruk med hans isolering, avståndstagande, självförakt, skamkänslor, eller problem med intimitet. Sissys beteendemönster uppmärksammas också som ett sexmissbruk. En annan aspekt som lyfts fram är att filmen saknar en djupgående behandling av sexmissbruk som sträcker sig utanför den enskilde individen, då problemet inte endast är en individuell fråga utan också en politisk fråga.⁷⁸

Digitaliseringen har säkerligen orsakat en lättillgänglighet till porrsurfande, och sociala medier och mötesplatser på nätet underlättar sexuella kontakter. Sexmissbruk kan troligtvis orsaka skilsmässor, en ökad spridning av sexuellt överförbara sjukdomar, och sexuella trakasserier. *Shame* har fokuserat på sexmissbruk på mikronivå med det individuella lidandet. Krzywinska utvecklar kopplingen mellan film och kultur, där ”[c]inema has often been regarded as a mirror held up to culture; it is certainly the case that within its frame issues of concern and collective fantasies about sex and sexuality are played with and played out.”⁷⁹ I relation till *Shame* är detta ett bra exempel på att McQueen lyfter fram allvaret med sexmissbruk medan det pågår diskussioner och forskning kring om sexmissbruk är ett omfattande problem eller en bristfällig diagnos.

I april 2012, samlades en panel i samarbete med *Centre for Healthy Sex* och *American Cinematheque* för att diskutera *Shame* och sexmissbruk. Panelen bestod av Katehakis, sexterapeuten Chris Donaghue samt författaren och journalisten Ethlie Ann Vare. I diskussionen deltog också tre sexmissbrukare från olika 12-stegsgrupper.⁸⁰ Några av de frågor de diskuterar är ’vad är tecken på sexmissbruk’, och ’vad är tecken

⁷⁷ Badawi, “Steve McQueen: Sex addiction destroys lives”

⁷⁸ Laura Barnett, “Shame: sex addicts reveal all”, intervju hämtad från <http://www.guardian.co.uk/lifeandstyle/2012/jan/10/sex-addicts-talk> (2013-01-08)

⁷⁹ Krzywinska, *Sex and the Cinema* s. 7

⁸⁰ Anna David, “Shame Part 1: Panel Discussion Intro”, debattpanel hämtad från <https://www.youtube.com/watch?v=x5TfFCuF9T0&list=UU26LSp0dTWsYbfJcQrpEN0g&index=8> (2013-01-08)

på kärleksmissbruk?’ Det visas klipp från filmen som hänvisar till tecken på sexmissbruk, som anges vara ”preoccupation”, ”escalation” och ”unmanageability”, och panelen diskuterar kriterierna och menar att flera kriterier behöver stämma överens med en själv. Detta för att utesluta individer som i själva verket inte lider av sexmissbruk.⁸¹ Katehakis säger att “[. . .] I think that’s the problem with using the term sex addiction and how it’s getting overused now, if somebody has an affair and they’re a sex addict, and that’s not true [. . .] I think it is a compendium of all these problems in one package where the person just cannot function anymore [. . .].”⁸² Katehakis hänvisar till SAST-testet man kan göra på internet, där man genom att svara på olika frågor kan ta reda på om man visar tecken på sexmissbruk.⁸³ Precis som Katehakis menar att termen används oförsiktigt där man kan klassa någon som sexmissbrukare utan att problemet behöver röra sig om sexmissbruk, så finns samma risk på grund av lättillgängliga frågeformulär och kostnadsfria 12-stepsgrupper. Problemet med frågeformulär som SAST-testet är att man kan självdiagnostisera sig sexmissbrukare, där Klein hävdar att det grundar sig på ”subjective judgements”, som kan vara vilseledande.⁸⁴ Hur man bedömer sin sexualitet kan påverkas av kultur, religion och sociala förväntningar, och leda till att någon som inte lider av sexmissbruk betraktar sig som sexmissbrukare. Klein menar också att 12-stepsgrupper kan ha sina fördelar då det är en fördomsfri miljö där sexmissbrukaren blir accepterad, men att det inte är en fungerande behandlingsmetod.⁸⁵

Vare anser att Sissy är ett klassiskt exempel på en kärleksmissbrukare men menar också att ”[. . .] sex addicts are not predatory men, and love addicts are victimized women, I think that there’s a great deal of overlapping and flip flopping between the two.”⁸⁶ Även om Katehakis medger att det finns de som är en kombination av sexmissbrukare och kärleksmissbrukare, så anser hon att ”[. . .] the sex addict, however, is love avoidant typically. This guy’s [Brandon] love avoidant, he doesn’t have a love addicted bone in his body that I can see.”⁸⁷ Vare menar att det är mer komplext än så där hon själv har sett både män och kvinnor agera som sexmissbrukare

⁸¹ Anna David, “Shame Part 3: The Signs of Sex Addiction”, debattpanel hämtad från https://www.youtube.com/watch?v=A_hv1W8HC3Y&list=UU26LSp0dTWsYbfJcQrpEN0g&index=6 (2013-01-08)

⁸² Ibid.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Klein, “You’re Addicted to What? Challenging the Myth of Sex Addiction” s. 33

⁸⁵ Ibid., s. 34

⁸⁶ Anna David, “Shame Part 4: The Signs of Love Addiction”, debattpanel hämtad från <https://www.youtube.com/watch?v=ocjdChWlEko&list=UU26LSp0dTWsYbfJcQrpEN0g&index=5> (2013-01-08)

⁸⁷ Ibid.

för att undkomma ”[. . .] those horrible [. . .] feelings of loss and grief that are a product of love addiction.”⁸⁸

Framställningen av sexmissbruk i *Shame* är allvarsam till den grad att filmen har hänvisats till i diskussioner kring sexmissbruk bland både sexmissbrukare och sexterapeuter. *Shame* har starka anknytningar till verkligheten, till skillnad från andra amerikanska filmer som har behandlat problemet mer satiriskt och lättsamt.

2.4 Framställningen av sexmissbruk i andra amerikanska filmer

Inom amerikansk film har sexmissbruk behandlats i varierande utsträckning i *Auto Focus* (Paul Schrader, 2002), *A Dirty Shame* (John Waters, 2004), *Black Snake Moan* (Craig Brewer, 2006), *Blades of Glory* (Josh Gordon, Will Speck, 2007) och *Choke* (Clark Gregg, 2008). Majoriteten av dessa filmer är komedier, och två av dem är rena satirer av sexmissbruk.

I *A Dirty Shame* skildras sexmissbruk som en epidemi som börjar härja i ett lugnt grannområde med skötsamma personer och välvårdade trädgårdar. Invånarna är uppdelade i två grupper: ”the nuders”, som betraktar homosexualitet som en sjukdom och ser ner på sexuellt frisläppta människor, och sexmissbrukarna, som tillsammans med sin ledare är ute efter att hitta den ultimata sexakten. En efter en blir invånarna sexmissbrukare genom att helt enkelt få ett slag i huvudet av bisarra och slumpmässiga orsaker, och ”the nuders” samlar ihop sig och vänder sig till kristna självhjälpsgrupper för att kämpa emot sexmissbruket och de ”perversa” människorna som håller på att ta över staden.

I *Blades of Glory* är en utav huvudkaraktärerna, Chazz Michael (Will Ferrell), en framgångsrik skridskoåkare som också är sexmissbrukare. Han är en ensam figur som har vuxit upp på gatan med småkriminalitet, tills han på egen hand tog sig upp till toppen av sin karriär. Det är inget fokus på hans sexmissbruk som ett problem, utan sexmissbruket används istället som ett komiskt och patetiskt attribut hos karaktären, som slänger ur sig meningar som ”I’m a sex addict. It’s my cross to bear”. Filmen driver med sexmissbruk genom att framställa honom som en man som använder begreppet som en ursäkt för sitt beteende när han flirtar och tafsar på i stort sett alla kvinnor han möter, inklusive sin väns kärleksintresse. Filmen driver även med 12-

⁸⁸ David, “Shame Part 4: The Signs of Love Addiction”

stegsgrupper, där deltagarna blir upphetsade av varandras berättelser och har sex i buskarna utanför lokalen direkt efter mötet.

12-stegsgruppen förekommer även i *Choke*, där filmen genom huvudkaraktären Victor (Sam Rockwell), driver med behandlingsmetoden då han konstant har sex med någon annan sexmissbrukare utanför rummet där mötet äger rum. Han beskriver sexmissbruk som en tvångshandling liknande spelmissbruk, drogmissbruk, och snatteri, och där målet med dessa möten är att bli ”nykter”, vilket han själv inte verkar tro på.

Victors familj består av en mor som är inlagd på ett hem på grund av begynnande demens, orsakad av drogmissbruk. Han hade en svår uppväxt med flera olika fosterhemsplaceringar, en frånvarande far och en mor som kidnappade honom från familjerna ett flertal gånger. Däremot är det ingen seriös eller allvarlig ton i filmen och han visar inga större tecken på att lida av sitt missbruk, mer än att han är ensam, föraktar sig själv och är allmänt otrevlig. Hans enda vän är en sexmissbrukare, som onanerar tvångsmässigt, men hans problem framförs på ett komiskt sätt när han lättsamt ursäktar sig för sitt beteende. Victors sexmissbruk framställs också på ett humoristiskt sätt, då han fantiserar om hur alla kvinnor ser ut nakna. Den största konsekvensen av hans problem är att han inte klarar av att ha sex med kvinnan han har känslor för, men det upphör vara ett hinder när de i slutet av filmen inleder ett förhållande.

I *Auto Focus* leder däremot Bobs (Greg Kinnear) sexmissbruk till flera allvarliga konsekvenser. Filmen är ett drama som baserar på skådespelaren Bob Cranes liv från hans framgångsrika år med tv-serien *Hogan's Heroes* fram till mordet på honom i slutet av 1970-talet, som förblev ett olöst fall. Bob är en skötsam familjefar som på sin arbetsplats kommer i kontakt med John (Willem Dafoe), som arbetar med videoutrustning för Sony. De utvecklar en vänskap som kretsar kring att ha sex, där de ofta tar hem kvinnor till Johns bostad, som de sedan filmar och fotar, för att sedan titta på inspelningarna tillsammans. När Bobs fru hittar nakenbilder på honom med andra kvinnor möter han den första allvarliga konsekvensen när de skiljer sig och hon får vårdnaden om barnen. Däremot har han redan inlett ett förhållande med en medarbetare från tv-serien och efter skilsmässan med sin förra fru gifter han sig med henne istället. Bob lägger så mycket tid och engagemang i sex, både när han träffar John och när han klipper ihop videospelningarna hemma, att det leder till problem i hans nya äktenskap. Hans karriär börjar också ta skada av ryktet kring hans sexliv. Han visar däremot inga tecken på nedstämdhet eller att han upplever att han tappat kontrollen över sin sexualitet. Någon form av ångest över sitt sexmissbruk visar han endast i en dagdröm

när han fortfarande är gift med sin första fru. När hans agent flera år senare säger till Bob att han måste förändras för att få jobb förnekar han först att han har ett problem, tills han bestämmer sig för att säga upp vänskapen med John. Han lägger dock lättsamt fram att orsaken är att han vill ta upp sin karriär, snarare än att han inser att han har personliga problem med sitt sexuella beteende, trots att han har lagt så mycket tid på sex att det har skadat både familjerelationer och karriär.

Filmen behandlar Johns sexmissbruk med ett större allvar, där det framgår hur ensam och isolerad han är utan Bob. Han utvecklar ett beroendeförhållande till Bob, där han blir besviken när Bob får ett jobberbjudande, och hans reaktion talar om att han är rädd för att bli övergiven. Han upplever ångest när han i ett telefonsamtal med Bob får bekräftat av honom att han menar allvar med att säga upp kontakten. Under samtalet tar han försiktigt på sig själv som att han behöver ha sex för att slippa känna ångest. När Bob därefter mördas får vi inte se vem mördaren är, men det insinueras att det är John.

Black Snake Moan handlar om Rae (Christina Ricci), en kvinna i 20-årsåldern som bor i en husvagn på landsbygden någonstans i Mississippi tillsammans med sin pojkvän Ronnie (Justin Timberlake). När Rae upplever ångest eller oro börjar hon tvångsmässigt att ta på sig själv, och när Ronnie är bortrest för att arbeta, har hon sex med andra män. Ronnies vän är nära att utnyttja Rae sexuellt när han skjutsar henne från en fest tills hon kommenterar hans närmanden, då han istället misshandlar henne och lämnar henne medvetlös vid väggkanten.

Hon blir omhändertagen av Lazarus (Samuel L. Jackson), en grönsaksodlare som lever ensam efter att hans fru har lämnat honom. Eftersom han är en svart man och Rae är en ung, halvnaken, vit kvinna, vill han inte riskera att gå till polisen. Medan hon återhämtar sig tar han reda på vem hon är och får höra att hon har en "sjukdom" som leder till att hon måste få ha sex, annars blir hon "galen". Lazarus försöker att "bota" Rae genom att kedja fast henne i huset i ett slags försök att avgifta henne, och han hänvisar till Bibeln och säger att han ska se till att hon blir av med "djävulen" inom sig. Hon försöker ideligen att förföra honom, men på kort tid växer han istället till att bli en fadersgestalt för henne och hon visar tecken på att hon vill förändras. Ett sådant tecken är att hon försöker att bygga upp en kontakt med sin mor som dessvärre avvisar henne, på grund av dotterns dåliga rykte.

Filmen tar upp Raes svåra barndom som en bakomliggande orsak till sexmissbruket, och insinuerar genom minnesbilder och konfrontationen med hennes mor att hon har utsatts för övergrepp av sin far. I slutet av filmen visas också en lösning

på hennes missbruk. När Rae råkar ut för en ångestattack där hon får minnesbilder av övergreppen och hennes sexuella möten med andra män, lyckas hon kontrollera sig eftersom hon även får minnesbilder av tiden hos Lazarus.

Problemet med filmen är att det visas enkla lösningar på ett komplext problem, där kort tid med avhållsamhet (såren efter misshandeln har inte ens läkt) och en slags terapeutisk effekt av en fadersgestalt leder till att hon försöker att upprätta en kontakt med sin mor, och att hon lär sig att hantera sitt sexmissbruk på ett bättre sätt.

Att Lazarus dessutom kedjar fast henne i ett tafatt försök att hjälpa henne tillför snarare en komisk karaktär i berättelsen.

De flesta huvudkaraktärerna i filmerna är vita män i 30-årsåldern, och *Shame* är inget undantag. Med tanke på hur ung diskussionen och begreppet sexmissbruk är och hur få filmer det är som behandlar det, är det inte oväntat att demografin ser ut som den gör, då män generellt sett har företräde innan man börjar inkludera kvinnan eller personer med ett annat ursprung. *Shame* är dock den enda film som behandlar sexmissbruk som ett svårhanterligt problem, till skillnad från *A Dirty Shame*, *Blades of Glory* och *Choke* som endast driver med sexmissbruk, eller *Auto Focus* och *Black Snake Moan* som visserligen behandlar ämnet relativt seriöst, men där komiska och lättsamma tendenser underminerar allvaret i sexmissbruk.

Fastän det är sexmissbruk som behandlas i dessa filmer så framställs sex huvudsakligen som erotiskt och tilldragande. Pennington ger exempel på hur “[o]nscreen bodily actions can embody thoughts: a glance or a kiss or lovemaking become signs of passion, overwhelming desire, a submission to fate, a lack of control.”⁸⁹ Dessa känslor visas tydligt hos karaktärerna, som också är menade att vara tilldragande för publiken. I *Shame* framställs sex snarare som rutinmässigt och likgiltigt, där Brandon visar sin eftersökta kontroll genom att köpa sex och ha sex med främmande kvinnor. Det är snarare avsaknaden av känslor som blir tydlig hos Brandon, där Pennington anser att “[o]ne of the most powerful qualities of cinema is its ability to embody emotions in actions.”⁹⁰ Den starkaste känslan vi får se hos Brandon är hans tvångsmässiga sökande efter nästa sexuella aktivitet.

Det som stämmer överens med den seriösa diskussionen om sexmissbruk är bakomliggande trauman som en orsak till problemet, som övergreppen på Rae i *Black Snake Moan*, den kriminella uppväxten på gatan för Chazz i *Blades of Glory*, och

⁸⁹ Pennington, *The History of Sex in American Film* s. 156

⁹⁰ Ibid.

fosterhemsplaceringar och en missbrukande mor för Victor i *Choke*. Det är intressant att *Shame* endast antyder om en traumatisk bakgrund hos både Brandon och Sissy, och att det är en avsaknad av konkreta beskrivningar och förklaringar av deras upplevelser. Det förstärker allvaret i deras situation samtidigt som det skapar utrymme för att visa hur sexmissbruket yttrar sig hos Brandon utan att förstå bakgrunden till det.

Den enda behandlingen som tas upp i dessa filmer är 12-stegsgrupperna (och avhållsamhet i *Black Snake Moan*) som framställs som en kontraproduktiv behandlingsmetod där deltagarna istället tar chansen till att ha mer sex.

Shame är också den enda film som inte följer den dramaturgiska modellen som är typisk för Hollywood-filmer, eftersom den har ett öppet slut som inte visar en lösning på Brandons sexmissbruk. Det är till filmens fördel då det betonar allvaret med ett sexmissbruk, där det inte finns några enkla lösningar.

Slutsats

Problematiken med begreppet sexmissbruk är att det fortfarande inte är en officiellt godkänd diagnos. Synen på sexmissbruk är splittrad och kan delas upp i tre huvudsakliga perspektiv. Det första perspektivet klassar det som en psykisk störning med tvångsmässiga sexuella beteenden, som närmast kan liknas vid konceptet kring hypersexuell störning. Det andra perspektivet liknar det vid alkoholmissbruk i både kriterier och behandlingsmetoder. De grundläggande kriterierna för sexmissbruk är övergripande mellan dessa två. Det som dock skiljer sig är att det första perspektivet är mer komplext och utgår från psykoterapi medan det andra förenklar tillståndet på grund av liknelsen vid alkoholmissbruk och uppdelningen av sex- och kärleksmissbruk. Det tredje perspektivet avfärdar begreppet som ett resultat av en negativ och dömande syn på sex, som är kulturellt betingad.

På grund av den splittrade synen så har framställningen av sexmissbruk i amerikansk film varit satirisk, oseriös, eller ytlig. Trots att begreppet växte fram under 1980-talet så kommer de flesta filmer som behandlar sexmissbruk från 2000-talet. En bidragande orsak kan vara att digitaliseringen har skapat en radikalt ökad tillgänglighet av porr, samt att begreppet har spridits och fått uppmärksamhet i media med hjälp av kända personers koppling till problemet.

Shame är den första filmen som behandlar sexmissbruk som ett allvarligt och komplext problem. En parallell till det är att konceptet kring hypersexuell störning

samtidigt har tagits på allvar med diskussionen och forskningen kring om det kan införas i APA:s diagnosmanual. I samband med den aktiva diskussionen har *Shame* bidragit till en större exponering av sexmissbruk för allmänheten. Filmen ger dock inga definitiva svar på vad sexmissbruk är utan den behandlar de kriterier som utvecklats fram av psykologer och sexterapeuter. Brandons sexuella beteenden överensstämmer med definitionen av sexmissbruk som en psykisk störning med tvångsmässiga sexuella beteenden. Därför är det tydligt att McQueen har forskat inom sexmissbruk då karaktärsbeskrivningen i kombination med sexscenerna lyfter fram allvaret av sexmissbruk. Sexscenerna är skapade på ett sätt som skiljer sig från de huvudsakliga ytterligheter som sex i amerikansk film visar, där det antingen är tilldragande eller provocerande. Det är istället rutinmässigt och distanserat där karaktären är självdestruktiv. Sex fyller en funktion som grundar sig i en psykisk obalans och är ett sätt att hantera problem. Filmen framhäver problemet med sexmissbruk, men visar ingen lösning för Brandon. Det visar sig också i forskningen och diskussionen kring sexmissbruk, där det också är långt ifrån en lösning.

Käll- och litteraturförteckning

Primära källor

Shame

Produktionsbolag: See-Saw Films, Film4, UK Film Council, Lipsync Productions, Alliance Films, HanWay Films, Momentum Pictures

Ursprungsland: Storbritannien

Premiärår: 2011

Producent: Iain Canning, Emile Sherman

Exekutiv Producent: Peter Hampden, Tim Haslan, Tessa Ross, Robert Walak

Regissör: Steve McQueen

Manusförfattare: Steve McQueen, Abi Morgan

Fotograf: Sean Bobbitt

Klipp: Joe Walker

Originalmusik: Harry Escott

Skådespelare: Michael Fassbender (Brandon), Carey Mulligan (Sissy), James Badge Dale (David), Nicole Beharie (Marianne)

Längd: 101 min

Sekundära källor

Krzywinska, Tanya, *Sex and the Cinema*, London and New York: Wallflower Press 2006

Pennington, Jody W., *The History of Sex in American Film*, Westport, Connecticut and London: Praeger Publishers 2007

Elektroniska källor

"About APA", text hämtad från <http://www.apa.org/about/index.aspx> (2013-01-08)

"About CSAT Certification & Training", text hämtad från <http://www.iitap.com/certification/csacertificationandtraining> (2013-01-07)

"About DSM-5", text hämtad från <http://www.dsm5.org/about/Pages/Default.aspx> (2013-01-08)

"Alexandra Katehakis, M.F.T." text hämtad från <http://www.psychologytoday.com/experts/alexandra-katehakis-mft-cst-csat> (2013-01-07)

Badawi, Zeinab, "Steve McQueen: Sex addiction destroys lives", webintervju, BBC HARDtalk 2012, hämtad från <http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/hardtalk/9676836.stm> (2013-01-08)

Barnett, Laura, "Shame: sex addicts reveal all", intervju hämtad från <http://www.guardian.co.uk/lifeandstyle/2012/jan/10/sex-addicts-talk> (2013-01-08)

"Center For Healthy Sex", text hämtad från <http://centerforhealthysex.com> (2013-01-08)

07)

"Center for Healthy Sex FAQ: 5. What is the treatment for my problem?", text hämtad från <http://centerforhealthysex.com/faq/center-for-healthy-sex-faq#what-is-the-treatment-for-my-problem> (2013-01-08)

Cloud, John, "Sex Addiction: A Disease or a Convenient Excuse?", artikel hämtad från <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,2050027-1,00.html> (2013-01-07)

David, Anna, "Shame Part 1: Panel Discussion Intro", debattpanel hämtad från <https://www.youtube.com/watch?v=x5TfFCuF9T0&list=UU26LSp0dTWsYbfJcQrpEN0g&index=8> (2013-01-08)

_____, "Shame Part 3: The Signs of Sex Addiction", debattpanel hämtad från https://www.youtube.com/watch?v=A_hvIW8HC3Y&list=UU26LSp0dTWsYbfJcQrpEN0g&index=6 (2013-01-08)

_____, "Shame Part 4: The Signs of Love Addiction", debattpanel hämtad från <https://www.youtube.com/watch?v=ocjdChWIEKo&list=UU26LSp0dTWsYbfJcQrpEN0g&index=5> (2013-01-08)

"David J. Ley, Ph.D." text hämtad från <http://www.psychologytoday.com/experts/david-j-ley-phd> (2013-01-08)

"DSM-5: The Future of Psychiatric Diagnosis", text hämtad från <http://www.dsm5.org/Pages/Default.aspx> (2013-01-08)

Fine, Dave, "Dr. Patrick Carnes On Sexual Addiction", artikel hämtad från <http://www.thesolutionnews.com/?p=739> (2013-01-07)

James, Nick, "Sex and the City", *Sight And Sound* 22, 22, 2, p. 34, MLA International Bibliography, EBSCOhost, (2013-01-08)

Katehakis, Alexandra, "Sex Addiction---Is it Real?" artikel hämtad från <http://www.psychologytoday.com/blog/sex-lies-trauma/201204/sex-addiction-is-it-real> (2013-01-07)

_____, "Sex and Love Addiction: What's the Difference?" artikel hämtad från <http://www.psychologytoday.com/blog/sex-lies-trauma/201106/sex-and-love-addiction-whats-the-difference> (2013-01-07)

_____, "Sex and Love Addicts: How to Find the Right 12-Step Group for You", artikel hämtad från <http://www.psychologytoday.com/blog/sex-lies-trauma/201108/sex-and-love-addicts-how-find-the-right-12-step-group-you> (2013-01-08)

_____, "Sex Addiction Beyond the DSM-V", artikel hämtad från <http://www.psychologytoday.com/blog/sex-lies-trauma/201212/sex-addiction-beyond-the-dsm-v> (2013-01-08)

- Klein, Marty, "You're Addicted to What? Challenging the Myth of Sex Addiction", artikel hämtad från <http://thehumanist.org/july-august-2012/you're-addicted-to-what/> (2013-01-08)
- Ley, David J., "Sex Addiction: Rejected Yet Again by APA", artikel hämtad från <http://www.psychologytoday.com/blog/women-who-stray/201212/sex-addiction-rejected-yet-again-apa> (2013-01-08)
- _____, "The Danger of Hypersexual Disorder", artikel hämtad från <http://www.psychologytoday.com/blog/women-who-stray/201205/the-danger-hypersexual-disorder> (2013-01-08)
- _____, "The Profit in Sex Addiction", artikel hämtad från <http://www.psychologytoday.com/blog/women-who-stray/201111/the-profit-in-sex-addiction> (2013-01-08)
- "Pathways Institute: Intensive Outpatient Program", text hämtad från http://www.pathwaysinstitute.net/?page_id=717 (2013-01-08)
- "Pathways Institute: Sex Addiction & Love Addiction", text hämtad från http://www.pathwaysinstitute.net/?page_id=15 (2013-01-08)
- "Pathways Institute: Treatment", text hämtad från http://www.pathwaysinstitute.net/?page_id=186 (2013-01-08)
- "Patrick Carnes, Ph.D., C.A.S, CSAT", text hämtad från http://www.gentlepath.com/manufacturers.php?manufacturerid=95&sort=orderby&sort_direction=0&page=1 (2013-01-07)
- "Samantha Smithstein, Psy.D.", text hämtad från <http://www.psychologytoday.com/experts/samantha-smithstein-psyd> (2013-01-08)
- Smithstein, Samantha, "Unseen and unnoticed: women and sex addiction", artikel hämtad från <http://www.psychologytoday.com/blog/what-the-wild-things-are/201011/unseen-and-unnoticed-women-and-sex-addiction> (2013-01-07)
- "Therapist Locator", text hämtad från <http://www.iitap.com/promote-your-services/sex-therapist-directory> (2013-01-07)
- Tobias, Scott, "Steve McQueen And Michael Fassbender", intervju hämtad från <http://www.avclub.com/articles/steve-mcqueen-and-michael-fassbender,65806/> (2013-01-08)
- Yuan, Jada, "*Shame* Director Steve McQueen on Sex Addiction in New York City and Fassbender's Full-Frontal Nudity", intervju hämtad från <http://www.vulture.com/2011/12/shame-director-steve-mcqueen-on-sex-addiction-in-new-york-city-and-michael-fassbenders-full-frontal-nudity.html> (2013-01-08)

Sekundära källor: Filmer

A Dirty Shame

Produktionsbolag: Fine Line Features, This is That Productions, Killer Films, John Wells Productions, City Lights Pictures

Ursprungsland: USA

Premiärår: 2004

Regissör: John Waters

Auto Focus

Produktionsbolag: Focus Puller Inc., Good Machine, Propaganda Films

Ursprungsland: USA

Premiärår: 2002

Regissör: Paul Schrader

Black Snake Moan

Produktionsbolag: Paramount Classics, New Deal Productions, Southern Cross the Dog Productions

Ursprungsland: USA

Premiärår: 2006

Regissör: Craig Brewer

Blades of Glory

Produktionsbolag: DreamWorks Pictures, Red Hour Films, Smart Entertainment, First Entertainment, MTV Films, Paramount Pictures

Ursprungsland: USA

Premiärår: 2007

Regissör: Josh Gordon, Will Speck

Choke

Produktionsbolag: Fox Searchlight Pictures, ATO Pictures, Contrafilm, Aramid Entertainment Fund, Dune Entertainment III, Choke Film

Ursprungsland: USA

Premiärår: 2008

Regissör: Clark Gregg

Hunger

Produktionsbolag: Film4, Channel Four Film, Northern Ireland Screen, Broadcasting Commission of Ireland, Wales Creative IP Fund, Blast! Films, Sound & Vision Broadcasting Funding Scheme

Ursprungsland: Storbritannien, Irland

Premiärår: 2009

Regissör: Steve McQueen